

KI VOLT A BŰNÖS?

Az igazságügyi orvosszakértők munkája

Mind nagyobb szerep jut a tudománynak a bűnügyek felderítésében, megítélésében. Egyre gyakoribb, hogy a gyanúsítottat a minden kétséget kizáró tudományos vizsgálatok kényszerítik arra, vallja be bűnösségét. Vegyészről a radiológusig és fizikusról, mind több tudományág művelői vesznek részt a bűnüldöző szervek munkájában, de legtöbbször az orvosszakértő véleményét kérik a nyomozásnál, a vádemeléskor és az ítélelhozatalkor is.

Az eddigiekből is következik, hogy az igazságügyi orvosszakértőnek az általános orvosi ismeretek mellett járatosnak kell lennie a jogban, sőt egy kicsit még a természettudományokban is. A jó együttműködés érdekében viszont a nyomozónak, ügyésznek, bírónak is tudnia kell, mit is kérdezhet az orvosszakértőtől. A Szegedi Orvostudományi Egyetem Igazságügyi Orvostani Intézetének óráin az orvostan-hallgatók mellett ezért vesznek részt a joghallgatók, sőt a 1. endő fogorvosok is.

A bűnök múzeuma?

Az intézet mintegy ezer darabból álló gyűjteménye, múzeuma elismert a szakemberek körében, az újságíró mégsem szívesen látott vendég itt. Mert tapasztalatok szerint a szenzációkat vadászó, a bűnesetek apró részleteit is kitérgető újságírás az arra hajlamos embereknek ötleteket adott a bűn elkövetéséhez. Egy-egy ilyen írás után ismétlődtek, sőt „divattá váltak” bizonyos elkövetési módszerek.

Rögtön a belépéskor fel is világosítanak: nem kriminológiai gyűjteményről van szó, oktatási céllal folyik, több mint harminc esztendeje a gyűjtőmunka, így a rendkívüli vagy a kóros eseteket bemutató anyagok kisebbségben vannak. A múzeum főkönyvében témájuk szerint — lött seb, mérgezés, vágott és szúrt sebek, újszülöttek halálai stb. — sorolják fel a különböző preparátumokat. A skála rendkívül széles, például a lött sebeket bemutathatják a hallgatóknak a löcsatorna irányba, a lövés távolsága és ki tudja, még milyen szempontok szerint. Olyan eset persze ma már nem fordul elő, hogy valaki börtöni szabadulási levelet használja fel fojtásnak, belelőve így az áldozatba a bizonyítékot is.

A hírhedt tisztaeszlári zsidóüldözési per nagy baklövését is bemutatják itt a hallgatóknak. Azt, hogy miként hurcoltak meg képtelen vád alapján — hogy embervérrel süti a maceszt — egy péket, mert az ebben a témában járatlan körzeti orvos nem tudta, hogy milyen változáson megy át hosszú idő után a vízbe fült, s emiatt nem tudta azonosítani a

kifogott holttestet az eltűnt szőlőlánnyal.

A gyűjtemény tekintélyes része hozható kapcsolatba az újszülöttek egyébként nehezen felderíthető haláleseteivel. A ritka fejlődési rendellenességek — például az egyszemű, ciklopszmagzat — bemutatása segíti a leendő orvosokat, hogy hasonló esetben könnyebben tudja eldönteni: vajon beavatkozott-e bűnösen az anya, vagy a magzat halála valamilyen biológiai vagy más károsodás következménye?

Halál egy év múlva

A múzeumból persze től szükséges ítélet csak meg ez a hivatás, amelyik korántsem kapcsolódik csak a halottak vizsgálatához. Gyakori például az elmeállapottal kapcsolatos büntetőjogi vizsgálat, de abban az ügyben is véleményt kellett mondani, amikor valaki isájsza miatt perelte vállalatát, állítva, hogy betegségét baleset okozta: egy fél disznót vitt be a hűtőháza, amikor meghűzódott a dereka, és azóta sem szűnik a fájdalma.

Gyakran kell véleményt nyilvánítani apasági perekben, ahol a bírói döntés túlnyomórészt az orvosszakértői vizsgálat véleményétől függ. Ha a vércsoportvizsgálat nem zárja ki az apa-gyermek viszonyt, akkor következik az antropológiai vizsgálat, ahol az arc, a testalkat jellegzetességeit, sőt az ujj, a tenyér, a lábnyomatok jellegzetességeit is egybevetik — összesen mintegy 60-féle sajátosságot —, és hogyha ezekből 30 hasonlósági jel csak a gyermeket és az apát jellemzi, a szakértői vélemény: „majdnem teljes biztonsággal kimutatható a vérségi kapcsolat”. Rendkívüli esetek persze itt is adódnak. Van, amikor az apa nem nyugszik bele a döntésbe, mint az az illető, aki két év múlva megtámadta az ítéletet, igazolva: ő képtelen arra, hogy gyermeket nemzzen. Két orvosi vélemény állt itt szemben egymással. Az orvosszakértő újbóli vizsgálata kiderítette, bármennyire is hihetetlen, az apa időközben önmagán hajtotta végre a borzalmas műtétet, a kasztálást, hogy meneküljön a vádtól, a fizetéstől. Egy másik eset inkább megható. Veszekedés közben a feleség odavágta a férjének: „Nem is te vagy Sanyika apja!” Hosszú gyötördés után közösen kérték a vizsgálatot, ami kimutatta, amit tudtak, de akartak is: az apa az apa.

Sokszor kerülnek förra, nehéz helyzetbe a bíróságok és a szakértők. Egy kocsmai verekedés során egy férfit kidobtak az utcára. Hazaballagott. Később figyelt fel rá, hogy a másnapos-

ságnak, zúródásnak tulajdonított szédülések, fejfájások nem akarnak elmúlni. Egy év múlva váratlanul meghalt az illető, és a felesége azt állította, a férje annak az emlékezetes kocsmai verekedésnek az áldozata. Az egyik szakértő azt állította, a két esetben semmi köze egymáshoz, a másik viszont kimutatta, annak idején kisebb agyrongcsolódás történt. Ennek hegszöveve érzékenyebb, a sérült erek falának megrepedése roncsoló agyvérzést, halált okozhatott újabb sérülések nélkül is.

A gyanús boncmester

Az orvosszakértők emlékezete, jegyzete sok esetben tesz jó szolgálatot. Nem is olyan régen, Szegeden így derült ki egy mérgezési sorozat. Gyanús volt, hogy egy asszony környezetében hasonló körülmények között már találtak halottat. A megismételt vizsgálatok igazolták, bűncselekmény és nem öngyilkosság történt.

De vajon tévedhet-e az orvosszakértő, épp úgy, mint bárki más? Tévedhet, mint az előző példák ellentétes véleményei is mutatják, de hibás ítélethez ezek a legritkábban vezetnek, mert egy eljárásban mindig több oldalról, több fajta bizonyíték alapján állapítják meg a történeteket.

Egy fürdőkádban fulladásnál az első jelek arra mutattak, hogy gázmérgezés miatt bódult el az illető, és úgy csúszott bele a vízbe. Később egyre több vélemény cáfolta ezt a feltevést, sőt a vezetőket átvizsgáló gázszerelő kijelentette, nem is történhetett szénmonoxid-mérgezés, mert ebben a lakásban már áttértek a földgázfűtésre! A megismételt vizsgálat már nem mutatta ki a vérben a szénmonoxidot, mert közben a hibát okozó, állott reagens (vegyszer) helyett újat készítettek.

Szeged egyik legborzasztóbb bűnügye volt annak idején a Paprika utcai ötös gyilkosság. Egyik nap az orvosszakértőt felkereste az egyik nyomozó, hogy nem ismeri-e a különös formájú fogót, amihez hasonlót egyetlen iparos sem látott? Boncoláshoz használatos csontfogó volt. Mivel a helyszínen találták, azonnal gyanús lett az intézet két boncmestere is. Mielőtt letartóztatták volna az egyiket, kiderült, a halottszemlén csúszott ki a lyukacs akatáskából az a fogó, ami egy rövid időre megtévesztette a vizsgálatot.

Mikor sérült meg?

A szegedi intézet munkatársainak tudományos közleményei nemcsak a hazai, de a külföldi szakmai lapokban is megjelennek. Többek között itt dolgoztak ki megbízható módszert annak eldöntésére, hogy egy holt-

test sérülései az életben történtek-e, vagy a gyanú elterelése miatt a halotton idézték elő. Az esetek nagy részében ez korábban is megállapítható volt, de az új módszer kritikus esetekben is teljes biztonsággal alkalmazható, s alapja az a felismerés, hogy élő emberek sérülésekor fehérjetermészetű vegyület, hisztamin szabadul fel a sérült szövetekben.

Figyelemre méltó eredményekre jutottak a magzati csontok biometriai elemzéséből. Több mint 11 ezer mérési adatból olyan táblázatokat, diagramokat szerkesztettek, amelyek segítségével egyetlen csont méretei alapján is meg lehet állapítani, hogy a gyermek a terhesség melyik hónapjában született, vagyis jogi szempontból: bűnös magzatelhajtás, vagy emberölés történt-e? Különböző szakítási és nyomási szilárdsági vizsgálatok alapján a közlekedési baleset szenvedőket ért erőhatás nagyságát, például halálos közlekedési balesetknél a jármű súlyát és sebességét, tudják nagyobb biztonsággal megállapítani.

Előfordult, hogy egy 24 éves férfi, majd egy fiatalasszony egy liter bortól, egy kislány pedig fél deci rumtól meghalt. A szokatlan jelenségre felfigyelve kiderítették, ha a mellékvesekéreg működése elégtelen, akkor kisebb mennyiségű alkohol is halálos lehet. Egyébként az a magyarázata a másnaposság levertségének, fáradékonyának, vagy a hétfői baleseteknek, mivel előző nap az alkohol kimerítette a szervezetet, elsősorban a mellékvesét, amelynek hormonjai a szervezet anyagcseréjében, védekezésében játszanak fontos szerepet. Ez a kutatási eredmény közvetlenül is az élő ember védelmét szolgálja, mint a többi eredmény és vizsgálat is, még ha oly sok esetben szomorú, vagy kegyetlen bűntényekből indulnak is ki.

PÜNKÖSTI ÁRPÁD

TÖRÜLKÖZŐ

Az Egészségügyi Felvilágosítási Központ és a PIÉRT Kereskedelmi Vállalat, valamint a papíripar között több területen jött létre együttműködés. A közös munka az ifjúság személyi higiéniájára és a lakosság egészséges magatartására való nevelésére irányul.

Hazánkban a papírtörülköző felhasználásának mennyisége még igen alacsony. Noha az ipar és a kereskedelem felismerte a személyi higiénia és a testkultúra fontosságát. Az igényeket kielégítő, megfelelő minőségű és mennyiségű papírtörülközőt a Lábalmi Papírgyár gyártja, forgalmazását pedig a PIÉRT végzi.

Az elmúlt évben higiéniai szempontból hasznos akciókat kezdeményezett a PIÉRT Kereskedelmi Vállalat és a papíripar. Költségmentesen biztosították kéztörölő tartókat azoknak a vendéglátóipari vállalatoknak, akik hajlandók voltak papírtörülközőt használni üzleteikben.

Az Egészségügyi Felvilágosítási Központtal való közös tevékenység során az iskolai higiénia és az ifjúság személyi tisztaságának javítására is folytatnak kísérletet. Az előzetes felmérések eredményei azt bizonyítják, hogy a fiatalok igénylik a higiénia elősegítő papírtörülközők használatát.

Természetesen nemcsak az iskolákban, hanem a vendéglátóiparban, üzemekben, hivatalokban és más munkahelyeken jó lenne végre elgondolkozni, hogy „az egy emelet, egy mosdó, egy törülköző” szemlélet helyes-e? Gyorsan segítik válaszolni: nem!

Ma, amikor a vírusok sokaságával áll szemben az orvostudomány — sokszor tanácstalanul —, helyes lenne, ha végre „polgárjogot” nyerne a higiénés papírtörülköző!

A NYITOTT TŰZHELY TITKA

A déli-bulgáriai Rhodope hegyekben él a legtöbb százéves ember; jelenleg 60 száz évnél idősebb ember él itt, és 250 azoknak a száma, akik közelednek a századik esztendőhöz.

Radis apó és Afise anyó Rjaka faluban ünnepelte nemrég vidáman és jó egészségben a 100. születésnapot.

— Mi a titka a száz évnek? — kérdeztük őket.

Radis apó így válaszolt:

— Hosszú életemet és jókedvemet annak köszönhetem, hogy mindig friss hegyi levegőn élek. Már gyermekkoromban szerettem a szabad természetet, és mind a mai napig nem is váltam meg tőle. Sok frissen fejt juh- és tehéntejet ittam, kedvenc ételtem pedig a kukoricakása. A kör-

nyéken jó favágó nép lakik. En is mindennap jártam az erdőt, és fűrészeltem a hatalmas törzseket, szedtem ki a gyökereket. Ma is nagyon szeretem a friss gyanta illatát.

Afise anyó ezeket mondta:

— Egész életemben a dohányültetésnél dolgoztam. Házi munkát is végeztem, de mindig vigyáztam arra, hogy ne erőltsem túl magam. Nagyon szeretek korán kelni, és nagyot járni a kakukkfű- és gyantaillatú levegőben. Sokat jártam meztlenül a földön és réteken, de sohasem az ösvényeken. Emlékezetem szerint zárt kályhában sohasem fűtötünk, mindig a nyitott tűzhelynél melegedtünk. Esténként nagy hasábfákat vetettünk a tűzre, és korán lefeküdtünk.

SZÖVEG NÉLKÜL